

AQUILA.

In excelsis figit nidum
Regina avium....

A MAGYAR MADÁRTANI KÖZPONT FOLYÓIRATA.

PERIODICAL OF ORNITHOLOGY. JOURNAL POUR L'ORNITHOLOGIE. ZEITSCHRIFT FÜR ORNITHOLOGIE.
EDITED BY THE HUNGARIAN CENTRAL-BUREAU PUBLIÉ PAR LE BUREAU CENTRAL POUR ORGAN DES UNGARISCHEN CENTRALBUREAUS
FOR ORNITHOLOGICAL OBSERVATIONS. LES OBSERVATIONS ORNITHOLOGIQUES. FÜR ORNITH. BEOBSACHTUNGEN.

Nr. 3. 4. sz. — 1895. December 31.

Budapest, N.-Museum.

Évfolyam II. Jahrgang

Svaerholt madárhegye.*

Norvég utam naplójából.

Irta: HERMAN OTTO.

Tromsø szigetén 1888. július 20-án befejeztem működésemet és következett utamnak legfontosabb része: Svaerholt madárhegyének meglátogatása. Minthogy azoknak a természetvizsgálóknak legnagyobb része — még Brehm Alfrédet sem véve ki — a kik a hegyről irtak, csak a hajóról szemlélte a természet e valóságos csodáját, én el voltam tökélve, hogy kiszállok és megmászom, bármibe kerüljön is a válalat.

A dolog nem volt könnyű, mert a hamburgi hajóval menve s kiszálva, nyolcz napig kellett volna a hegyen vesztegelni, míg ismét hajó akadt s ez sok volt, mert — Vardöbe és haza is kellett jutni; társam — dr. *Lendl Adolf* — már teljesen kiköltekezett; Tromsøben kellett maradnia.

De azok a remek norvégek, különösen *Foslie M.* conservator nem nyugodtak, a míg nem találtak módot, hogy a madárhegyet megmászhasam, Vardöbe juthassak s még se kelljen 24 óránál tovább a hegyen tartózkodnom. A tervet arra alapították, hogy hetenkint jött egy-egy turista hajó, mely az északi fokot meglátogatva, a ma-

Der Vogelberg Svaerholt.*

Aus meinem norwegischen Tagebuche.

Von Otto Herman.

Am 20. Juli 1888 beendigte ich mein Wirken auf der Insel Tromsø und es begann der wichtigste Theil meiner Reise: der Besuch des Vogelberges Svaerholt. Da der größte Theil jener Naturforscher, — auch Alfred Brehm nicht ausgenommen, — die über diesen Vogelberg schrieben, dieses wahre Wunder der Natur nur vom Schiffe aus beobachteten, so war ich schon im vorhinein entschlossen zu landen und den Berg zu begehen, «kost's was kost».

Die Sache war keinesfalls leicht, da man mit dem von Hamburg auslaufenden Postschiffe reisen und bei Svaerholt aussteigend acht Tage am Berge verweilen mußte, bis nämlich das nächste Schiff kommt; das war mir zu viel, weil ich nach Vardö und auch nach Hause mußte; mein Gefährte — Dr. Adolf Lendl — war finanziell auch schon erschöpft und mußte daher in Tromsø bleiben.

Aber die braven Norweger, besonders Conservator M. Foslie, hatten keine Ruhe, bis sie endlich eine Gelegenheit fanden, daß ich den Berg ersteige, nach Vardö gelange, und doch nicht über 24 Stunden auf Svaerholt verweilen müsse. Ihren Plan gründeten sie darauf, daß allwöchentlich ein Touristenschiff zu kommen pflegte, welches das Nord-Cap

* Ez a leírás nagyban és egészben ebben az alakban megjelent ugyan «Az északi madárhegyek tájáról» című könyvemben, a melyet 1893-ban a k. m. Természettudományi Társulat adott ki, ott azonban elfojtottam némely subjectiv részletet, a mely itt adva van. Őszintén megvallva, a kiadásra külföldi barátaink ösztökélése birt reá, kik magyar leíró irodalmunk e részét megismerni kívánják. H. O.

* Diese Beschreibung erschien im Großen und Ganzen in meinem Werke: «Az északi madárhegyek tájáról», welches von der k. u. Naturhistorischen Gesellschaft herausgegeben wurde, da ich jedoch darin viele subjective Momente unterdrückte, gebe ich hier die Beschreibung in vollem Wortlaute. Aufrichtig gesagt, bewog mich zur Herausgabe das Drängen unserer ausländischen Freunde, welche die ungarische beschreibende Literatur kennen lernen wünschen. D. H.

dárhegyig ment. Ha a kapitány rábirható s a turisták beléegyeznek, hogy a hajóra fölvétessem s a hajó Svaerholtnál a partra kitegyen, akkor 24 órára van, a midőn azután az érkező hamburgi hajóra szállva, folytathatom utamat Vardö felé.

Julius 21-én a turista hajó ki is kötött a tromsöi révben s nem telt belé egy fél óra, már jött is *Foslie*, messziről kiáltva: «all right!» A hajó a pompás «Sirius», kapitánya Axel *Juell* volt; a turisták nagyobb része angol, amerikai; akadt francia, olasz, német, spanyol s egy jókora társaság osztr. siléziai. Ezek mind nagy készséggel beléegyeztek a fölvételbe s a madárhegynél való kikötésbe.

És most szóljon a napló, Hammerfestnél kezdve a leírást, mely város arról nevezetes, hogy az egész világon a városok közt legéjszakaiabb a fekvése, t. i. : $70^{\circ} 40' 11''$ é. sz.

*

Hammerfest, 1888. július 21.

Pont 11 órakor d. e. a «Sirius» felvonta a vasmaeskát s tovább haladtunk — immár főcézélom — Svaerholt felé.

Az éjszakai fok felé derült ég mellett, de északeleti széljárással a következő hőmérsékletek mutatkoztak a sik tengeren d. u. 2 órakor.

Nap melege	+ 13.5° C.
Árnyékban a szélnek kitéve	+ 8.5° C.
A napon ugyanígy	+ 9° C.
D. u. 5 órakor napon	+ 8.5° C.

Egészen éjszakkak a Jegestenger nehéz köde látszik, felső szélén felhősen csipkézve; a tiszta égbolt csak innen kezdődik. A tenger gyönyörűen sötét aczél-kék, hullámszata könnyedén fehér-tarajos; egyedül *Larus canus* mutatkozik, de ez is ritkán s a Jegestenger felé tartva. A hegységnek a tengerre kirúgó sziklafokai már mutatják a híres «Nordcap» jellegét.

Mint természetvizsgálónak soha teljes életemben nem volt olyan napom mint a mai. Elgyö-

berührend, bis zum Vogelberge vordrang. Wenn es nämlich der Kapitän bewilligt und die Touristen erlauben, daß ich auf das Schiff aufgenommen werde um bei Svaerholt aufs Land gesetzt zu werden, so gewinne ich 24 Stunden und kann von Svaerholt aus, das anlangende Hamburger Postschiff benützend, meine Reise nach Bardö fortsetzen.

Am 21. Juli ging das Touristen Schiff im Hafen von Tromsö pünktlich vor Anker; es verging keine halbe Stunde, kam Foslie, schon von weiten rufend: «all right!» Das Schiff war der prächtige Dampfer «Sirius», sein Kapitän Axel Juell; die Touristen waren größtentheils Engländer und Amerikaner; es kamen auch Franzosen, Italiener, Deutsche, Spanier und eine ziemliche Gesellschaft österr. Schlesier vor. Alle diese waren gerne bereit mich aufzunehmen und am Vogelberge ans Land zu setzen.

Und jetzt möge das Tagebuch folgen u. z. von Hammerfest an beginnend, welche Stadt dadurch berühmt ist, daß sie auf der ganzen Welt die nördlichste Lage hat, d. h. $70^{\circ} 40' 11''$ n. Br.

Hammerfest, 1888, am 21. Juli.

Punkt 11 Uhr Vorm. lichtete der «Sirius» die Anker und wir dampften meinem Hauptziele — dem Vogelberge Svaerholt zu.

Gegen das Nord-Cap ergaben sich auf offenem Meere, bei klarem Himmel die folgenden Temperaturen:

Nachmittags 2 Uhr:

Sonnenwärme	+ 13.5° C.
Im Schatten dem Winde ausgefegt	+ 8.5° C.
An der Sonne dem Winde ausgefegt	+ 9° C.

Nachmittags 5 Uhr:

Sonnenwärme	+ 8.5° C.
-------------	--------------------

Ganz gegen Norden bildet den Horizont die schwere Nebelbank des Eismeeres, der obere Rand ist wolkenartig ausgefacht; von da an beginnt erst der klare Himmel. Das Meer ist wunderschön dunkel-stahlblau, die Wellen mit leichtem, weißem Ramm; nur *Larus canus* zeigt sich, aber auch diese selten und dem Eismeere zusteuern. Die ins Meer auslaufenden Felsenbänke des Gebirges tragen schon den Charakter des berühmten «Nord-Cap».

Als Naturforscher erlebte ich noch nie einen solchen Tag, wie es der heutige war. Ich ergögte mich oft

nyörködtem én sokszor és lelkem mélyéből az anyatermészet fönséges jelenségein — százszor és ezerszer menekültem keblére embertársaim elöl. Hogy a kettőt: az embert és természetet összhangban találjam, hogy igazán, szívből-lelékből, teljesen gyönyörködjem mind a kétben; hogy kivesszen belőlem — meddig? — egy rettenetes gyanú, kétség, melyet embertársaim nagy tömege ellen táplálnom kell: a szivtelenség gyanúja; hogy természetet, embertársaimat magammal is összhangban lássam, ezért kellett nekem a Jegestenger tájaira mennem és áldom sorsomat, hogy elmehettem; örülök akaratom erejének, mely per tot discrimina rerum ide hozott; ide, Svaerholt világhírű madárhegyéhez!

Tollam elakad, ma csak annyit írhatok ide: elértem Svaerholt madárhegyét, kezet fogtam Axel Juell, a «Sirius» hajó kapitányával és átléptem küszöbét Kraaból igaz norvég embernek. Többet írnom lehetetlen — pihenni kell, ám inkább lelki nyugalomra van szükségem. . . .

No, de előbb lássuk az utat.

A hajón sok amerikai, siléziai ember; az előbbiek között sok nő is volt s legtöbbje vagy rajzolt, vagy fotografált. A siléziaiak eleven, mindenkit megszólító emberek; egyébként is az egész társaságot nagy elevenség, vidámság, különösen pedig fektelen kíváncsiság tüntette ki s így természetes, hogy folytonos működésem legott feltűnt és állandó érdeklődés tárgya volt, különösen a midőn, nagy hirtelenül, megállható vázlatot készítettem a Fugló közti északi napról.

Az ellátás igen fényes volt s vettem észre, hogy a felszolgáló személyzet rendkívül figyelmes irántam. Az érdeklődőknek szívesen megmutattam mindazt, a mi nálam volt s így igen hamar hírem terjedt a hajón, melynek tisztjei is mindenképen kitüntettek — nem tudtam mire venni.

Az északi fok mellett nem haladtunk el (mely mindössze egy padszerű szikla s hasonlít a többihez, mely e tájat jellemzi), hanem keletre térve a Magerö Sundon mentünk át; becsomagoltam dolgaimat s azon voltam, hogy a hajó irodájában a jegyet megfizessem; ezt a kapitány észrevette, hozzám jött s azt mondta, hogy nem tartozom semmivel, mert természetvizsgáló azon

und mit ganzer Seele an den erhabenen Erscheinungen der Mutternatur; hundert- und tausendmal flüchtete ich vor meinen Mitmenschen in ihren Schoß. Und damit ich beide: den Menschen und die Natur im Einklang finde, damit ich mich mit Herz und Seele, voll und ganz an beiden zu ergötzen vermöge, damit ich einen schrecklichen Verdacht, welchen ich gegen die größte Menge meiner Mitmenschen fühlen muß, aus meiner Seele verbanne, den Verdacht der Herzlosigkeit; damit ich die Natur, meine Mitmenschen mit mir selbst in Einklang sehe, darum mußte ich bis in die arktische Zone wandern. Und ich danke es meinem Schicksale, daß ich dies thun konnte; ich freue mich meiner Willenskraft, welche mich per tot discrimina rerum hieher brachte, her, zum weltberühmten Vogelberge Svaerholt!

Meine Feder versagt den Dienst, nur soviel kann ich noch niederschreiben: ich erreichte den Vogelberg Svaerholt, schüttelte die Hand Axel Juells, des Kapitäns vom Schiffe «Sirius» und überschritt die Schwelle des braven Norwegers Kraab. Mehr zu schreiben ist mir nicht möglich — ich muß ruhen; ich benöthige mehr der Seelenruhe. . . .

Doch vorerst das Bild der Reise.

Auf dem Schiffe reisten viele Touristen, darunter viele Amerikaner und Schlesier; unter den ersteren waren auch viele Damen; die meisten zeichneten vortrefflich, viele photographierten. Die Schlesier sind munter, gesprächig; überhaupt wird die ganze Gesellschaft durch große Lebhaftigkeit, Munterheit, besonders aber durch eine grenzenlose Neugierde charakterisiert und so erregte den mein Treiben allgemeines Aufsehen; ich wurde zum Gegenstande des allgemeinen Interesses, besonders als ich mit großer Schnelligkeit eine Skizze der Mitternachtsonne bei Fugló entwarf.

Die Verpflegung war sehr gut und ich nahm es wahr, daß die Dienerschaft gegen mich sehr aufmerksam ist. Jenen, die sich interessierten, zeigte ich Alles, was ich hatte und so verbreitete sich mein Ruf sehr bald auf dem Schiffe, dessen Offiziere mich auf jede Weise auszeichneten — ich wußte nicht recht warum.

Am Nordpol (im Ganzen eine vorspringende Felsenbank und jenen ähnlich, welche die Gegend charakterisieren) fuhren wir nicht vorbei; sondern das Schiff steuerte nach Osten durch den Magerö Sund; ich verpackte meine Sachen und wollte im Schiffsbureau die Fahrkarte bezahlen; dies nahm der Kapitän wahr, kam zu mir und sagte, daß ich nichts schulde, da der Naturforscher auf

a hajón, a melyen ő parancsol, mindenkör szívesen látott vendég!!

Én tiltakozva mondtam, hogy hiszen én itt merőben idegen vagyok, magyar vagyok; sem az országban, sem hajóin semmi külön igényem nem lehet; mire a kapitány azt felelte, hogy a magyart még szívesebben látja, mert sokban egyezik a norvéggel. Megköszöntem ezt a valóban meglepő föllépést, igazán meg voltam hatva.

Ekkor hozzám jött egy siléziai úr s azt kérdezte tőlem, nem én írtam-e a magyar halászat könyvét? (nevemet leolvasta vázlatkönyvemről). Azt mondtam: igen, én. Lekapta a kalapját, rázta a kezemet, szerencséről, boldogságról beszélt s hogy ő ismeri a könyvet a lipcsei illusztrált lapból; — ez mind, akár a futó tűz terjedett; egy másik úr előállott s elmondta, hogy ismeri képviselői működésemet, körülfojtak csakhogy agyon nem nyomtak. . . .

E közben a hajó szépség tekintetében leáldozó vidéken haladt, éjszakai folyton a Jegestenger ködpadja kísérte.

Egészen keletre tértünk. Az omlásokon csak itt-ott mutatkozik még halavány zöld lehellet, merő dülő hegy, hosszan elnyúló, repedezett óriási köpart, melyet a folyton háborgó, sötétszínű tenger hulláma ostromol, a hullámok fölött az Alca torda röpiült és könnyed szárnyesapással lengett egy-egy heringsirály, mint a Svaertholtklubben köszöntése.

A Porsangerfjord előtt elhaladva, messze kiszökött a tengerbe a madárhegy — feketén, semmit sem mutatva — akár a mi Gellérthegyünk messziről látva. Igen, mert madaras oldala, vagyis homloka merően az éjszakai világtáj felé esik, a Jegestengerre néz.

De a mint keletről közeledtünk, hogy a hegy homlokát élben láthattuk, e homlokról mintha nagypelyhű hófórgeteg kavargott volna elé — hófehér pontok rajzása volt ez.

A homlok egy roppant szakadék, meztelen, vizszines palarétegei ezernyi ezer párkányt alkotnak s milliónyi madár ül e párkányzat rengetegén, mint a zsinórra fűzött gyöngy. Ekkor dördült el a hajó négy kölyök-ágyúja, a hajó ellenőre rakétákat röpített a szakadékba — legott

seinem Schiffe immer ein willkommenener Gast sei!

Ich protestierte und sagte ich bin doch ein Fremder, ein Ungar, und so darf ich wohl weder im Lande, noch auf dem Schiffe besondere Ansprüche erheben; der Kapitán erwiderte, daß ihm besonders der Ungar lieb sei; da dieser mit dem Norweger viele gemeinsame Züge besitzt.

Ich danke für dieses wirklich überraschende Auftreten; es ging mir sehr nahe.

Nun kam ein schlesischer Herr zu mir und fragte mich, ob ich das Buch über die ungarische Fischerei geschrieben habe? (meinen Namen las er von meinem Skizzenbuch). Ich bejahte es. Da riß er den Hut vom Kopfe, schüttelte mir die Hand, redete von Glück und Freude und daß er das Buch aus der «Leipziger Illustrierten Zeitung» kenne; das Alles verbreitete sich wie Feuer und ein anderer Herr stellte sich vor und erzählte, daß er mein Wirken als Reichstagabgeordneter kenne — ich wurde umzingelt, beinahe erdrückt. . . .

Das Schiff fuhr indessen an stets unansehnlicheren, unwirtlicheren Gestaden dahin, von Norden her unverwandt von der arktischen Reibelbank begleitet.

Wir wandten uns ganz nach Osten.

Die Berge zeigen nur hie und da einen blaßgrünen Hauch, lauter zerfallende Berge, ein riesiges, weitgestrecktes, rißiges Felsengestade, ewig von den tosenden, dunkelfarbigen Wellen des Meeres bestürmt — über die Wellenfämme schoß die Alca torda dahin und einige Heringsmöven schwebten mit leichten Flügelschlägen in den Lüften: ein Gruß von Svaertholtklubben.

Vor dem Porsangerfjord dahinsteuern, stieß der Vogelberg weit ins Meer hinein — aus der Ferne schwarz und unansehnlich, von weiten betrachtet lebhaft an unseren Blockberg erinnernd; jedoch nur darum unansehnlich, weil der von Vögeln besetzte Absturz, direkte gegen Norden gerichtet in das Eismeer hinausstartet.

Als wir uns nun von Osten her näherten und das Profil des Absturzes erblickten, kam es uns vor, als ob ein großflockiges Schneegestöber aus dem tiefen Grund hervorwirbelte — ein Schwarm schneeweißer Punkte.

Die Fronte des Vogelberges ist ein riesiger Absturz, auf dessen wagerechten Schieferflächen, welche tausend und abermals tausende Gesimse bilden, aufgeschürten Perlen gleich Millionen von Vögeln sitzen. Es krachten die vier Kanonen des Schiffes, der Kontrollor schoß Raketen in die Kluft —

madárfátyol borította el az eget s a száz és ezer-nyi ezrek torkából kitörő sirálykiáltás egyetlen böggéssé olvadt össze. . . .

Fegyveremet vállra kaptam s felmentem a hajó hídjára, oda állottam a kapitány elé s így szóltam :

— Kapitány úr! Fogadja szívből fakadó köszönetemet — nem a pénzért, mely a zsebemben marad, az arra való, hogy kiadjam s van elég, hogy helyt álljak; de azért a szóért, hogy a természetvizsgáló, a magyar pedig különösen, szívesen látott vendége.

Ezt nem felejttem el soha, el fogom mondani hazámban, a hol van szavam!

A kapitány kezet fogott velem s azt mondta, hogy megtiszteltem hajóját, mely mindenkor nyitva áll azok számára, kik a természet tüne-ményeit nagy fáradozással vizsgálják.

Erre a vendégek oly «hurraht» kiáltottak, a melyből kiértett, hogy a jelenet hatott.

A kapitány megnyomta a böggő billentyűjét, mire az öblözetből kiindult Kraaból úr csónakja s a Jegestenger hullámtaraján tánczolva elérte a hajó lépcsőzetét.

És most következett a végső jelenet. A kapitány elkísért a lépcsőig, átadott a végtelenül jóságos képű agg norvégnek; a hajó két első matróza levitte podgyászomat s ekkor száz kéz nyúlt felém — a mikor a csónak elszabadult a «Sirius» oldalától s én a hajó felé fordulva, megemeltem kalapomat, kendők lobogtak felém s oly «hip hip hurrah» hangzott felém, hogy meghallottam.

A ladik egy a tengerbe hosszan benyuló, szilárd mólón kötött ki. A teljesen védett völgy-öblözetben, melyet egy pompásan kifejlődött régi tengerszin kősáncszerűen zár el, áll Kraaból úr csinos, emeletes háza, sok melléképülettel, halászkunyhóval, istállókkal, műhelyekkel, juhakollal s rengeteg rudas zsidó-utczával, a melyen a stokfis szárad.

A tulajdonosnak öreg bátyja, majd öcsese és fia elének jött, mind pompás, szálas, nyájas és esőndes norvég ember, míg a ház asszonya, az első talpas tenyeres asszony, a melyet e táj-akon láttam, leányaival és sógorasszonyával a küszöbön várt be.

Aagard consul ajánló levele hivatalos hangon

ein Vogelschleier bedeckte den Himmel und der aus tausend und abermals tausend Kehlen ausgestoßene Mövenruf verschmolz in ein einziges Brüllen. — — — — —

Mit dem Gewehr auf der Schulter ging ich auf die Commandobrücke, stellte mich vor den Kapitän und sprach :

— Herr Kapitän! Empfangen sie meinen innigsten Dank, nicht um des Geldes willen, welches in meiner Tasche blieb, es ist zum verzehren und ich habe genug davon — sondern um ihres Wortes willen, daß Sie den Naturforscher und besonders den Ungarn gerne sehen. Das vergesse ich nie, ich werde es in meinem Vaterlande erzählen, wo mein Wort Gehör findet!

Der Kapitän ergriff meine Hand und versicherte, daß ich sein Schiff beehrt habe, welches immer bereit steht für Jene, welche die Erscheinungen der Natur mit Hingebung beobachten.

Die Gäste des «Sirius» riefen ein solches «Hurrah», aus welchem ich wahrnehmen konnte, daß die Scene ihre Wirkung nicht verfehlte. Der Kapitän ließ das Signal ertönen, worauf aus der Bucht das Boot des Herrn Kraabol in See stach und auf den Wellen des Eismeeres tanzend die Stiege des Schiffes erreichte. Und jetzt folgte die letzte Scene. Der Kapitän begleitete mich bis an die Stiege und übergab mich dem alten Norweger mit dem unendlich gutmüthigen Gesichte; die zwei ersten Matrosen des Schiffes trugen mein Gepäck hinunter, es wurden mir hundert Hände entgegengestreckt und als das Boot von der Seite des «Sirius» abließ und ich, dem Schiffe zugewendet, meinen Hut lüftete, flatterten die weißen Tücher und es ertönte ein «Hip-Hip Hurrah», daß selbst ich es hörte.

Das Boot landete an einem festen, weit ins Meer hineinragenden Molo: in der vollständig geschützten Bucht, welche von einer prächtig entwickelten, alten Terrasse wallartig abgeschlossen ist; auf dem Plane vor der Terrasse steht das hübsche, stockhohe Haus des Herrn Kraabol, mit vielen Nebengebäuden, einer Fischerhütte, Stallungen, Werkstätten, Schafställe und mit kolossalen Hjeltern, auf welchen der Stockfisch getrocknet wird.

Es kamen der ältere, der jüngere Bruder und der Sohn des Besitzers entgegen, alle prächtig gewachsene, freundliche, aber schweigsame Norweger; die Hausfrau, das erste starke Weib, welches ich in dieser Gegend sah, wartete uns mit ihren Töchtern und der Schwägerin an der Schwelle des Einganges. Der Empfehlungsbrief des Conjuls Aagard

volt tartva, tehát különös hatást nem tehetett; és ezek a kedves, jóságos emberek, kiknek szeméből kisugárzik a romlatlan lélek, mégis oly szívesen fogadtak, akár egy családbelit, noha szó a szóval nem simúlt össze, hanem összeütöközött.

Az arkticus természet minden mozzanatában határozott, kérelhetetlen a hatalom; nem mosolyog, nem téveszt — előli a dologtalanság, a léhaság csiráját, nem nevel fattyúhajtást: ezt mondja itt a szikla, rajta a növény, fölött a levegőt járó madár és az emberi szemnek minden pillantása, az arcznak minden vonása. Fölséges valami ez!

Beköszönésem után egy fél órával — esti 8-kor, a ház fiaival, az öreg Kraaból öcsésével és egy önkéntesen hozzánk szegődött halászygyerekkel (lapp) már a madárhegy keleti oldalát másztam meg, melyen a törpenyír teljesen a földhöz van tapadva, hogy ágazatán átbocsássa a lapp serkefűvet — *Pedicularis lapponica* — egyéb szerény virágokkal együtt.

Már ezen az úton tünt fel nekem a holló, mely a táj állatéletéhez képest nagy számmal mutatkozott, épen vedlésben lévő roppant ronda madarak voltak s 5—6 mindig látható volt. A sirályok egy része — úgy 8—10,000 — annak az öbölnek, a melyet a kiszökő Klubben és egy vele párjasan futó hegy alkot, a tengerre rugó déli fokának palatáblázatait lepte el, nagy része mint valami kirepesztett, a forgó-szélről elragadott párnatollazat kavargott a tenger színe fölött.

A hegyoldalba, kaeskarings, roppantúl köves ösvényen jól felhaladva, lankásabb, mohával és a kúszó nyír szőnyegével borított talajra jutottunk s úgy körülbelül a hegy derekának hosszában haladtunk a tenger irányában, vagyis a hegynek egyik homloka felé, mely északkeletnek néz s csakhamar láttam a hegyhomlok felső élet, odább egy párkányszerű kidüledést, mely mintha nyeret alkotott volna; erre a kidüledésre kellett jutnunk, hogy a homlok fészektelepét megláthassuk. Minél inkább közeledtünk, annál jobban látszott a hegyhomlok éle, mely fölfe minden pillanatban lebegő sirályok röpöpentek, mintha valami a földből kitorő szélroham fölfölkapdosta volna öket.

Néha, mint csak a kilőtt nyíl, előtört alulról egy-két Alka, hogy a tenger felé félkört vágva,

war in amtlichen Tone gehalten, konnte daher von feiner besonderen Wirkung sein und doch empfinden mich diese freundlichen, liebenswürdigen Menschen, aus deren Augen die unverdorbeno Seele ausstrahlte, mit vollkommener Gastfreundschaft, ja als Familienglied — obwohl unsere Sprache so sehr verschieden war.

Die arktische Natur ist in jedem ihrer Züge eine gewaltige, unerbittliche Macht; sie lächelt nicht, sie verführt uns nicht, vertilgt den Keim der Trägheit und Leichtfertigkeit; sie duldet keine Bastarde. Zeuge hievon ist der Fels sammt seinem Gewächsen, der darüber schwebende Vogel — ein jeder Blick des Menschenauges, ein jeder Zug des Gesichtes.

Das ist etwas Erhabenes!

Nach einer halben Stunde bestieg ich schon mit den Söhnen des Hauses, mit dem Bruder des alten Kraaból und mit einem Fijcherknaben (ein Lappe) die östliche Seite des Vogelberges, wo die Zwergbirke dem Boden vollkommen angeschmiegt ist, um dann durch ihre Ranken das lappländische Läusefraut — *Pedicularis lapponica* — nebst anderen bescheidenen Blumen durch zu lassen.

Schon auf diesem Wege fiel mir der Rabe auf, welcher sich im Verhältniß zur hiesigen Fauna in großer Zahl zeigte. Gerade im Maufern waren es abscheuliche Gestalten und 5—6 Stücke waren beständig zu sehen. Ein Theil der Möven — so gegen 8—10,000 — bedeckte die Schiefergesimse der ins Eismeer hinausragenden südlichen Einfassung jener Buchtung, welche die durch den abstürzenden Klubben und einem parallel laufenden Berg gebildet wird. Ein großer Theil der Möven schwärmte über dem Meere, das Durcheinander gleich dem vom Wirbelwinde ergriffenen Federflaume.

Auf vielfach gewundenem, überaus steinigem Pfade steigend, erreichten wir einen ebeneren, mit Moos und Zwergbirken teppichartig bedeckten Boden und gingen beiläufig der Mitte der Höhe des Berges entlang dem Meere zu, das heißt nach einem Absturze des Berges, welcher gegen Nordost liegt; bald erblickte ich die obere Kante des Absturzes und etwas weiter den erkerartigen Vorsprung, welcher einen Sattel bildete; auf diesen Vorsprung mußten wir gelangen, um die Nestcolonie der großen Wand sehen zu können. Je mehr wir uns näherten, desto besser war die Kante der Felswand zu sehen, über welche in jedem Augenblicke schwebende Möven emporflogen, als hätte sie ein aus dem Erdinneren hervorbrechender Windstoß zeitweise hervorgestoßen. Manchmal schwirrten, wie ausgehossene Pfeile einige Alea torda von unten hervor um über dem

ismét az él fölé jusson. Ez és a már hallható zsvaj volt a tünet bevezetése.

A kidüledésre érve, szédületes, káprázatos látvány bontakozott ki szemem előtt. Egy irtóztató, merőleges és részben átdülő szakadék sziklafala, melynek palakó rétegzete ezerszeresen felülről lefelé hasogatva, keresztbe ezernyi ezer párkányzatot alkotott, szennyes fehérre meszelve a madártömeg hullajtásától, vált láthatóvá nagy hirtelenül. A kidüledésről meredek omlás vezetett a mélységbe, mely a tenger színét megközelítette, de előbb táblásan rakott, össze-vissza szakadozott lábat lökött ki a tenger felé, melynek haragvó hulláma szünet nélkül tajtékot túrt a láb élein.

Azok a párkányzatok rakva voltak a gyönyörű formájú heringsirály százezreivel s a hol a párkányzat és repedés, vagy egy kis omlás csak megengedte, szennyes fészkek állott, legtöbbszörben egy, ritkán két pelyhes vagy tokos sirályfiú. A mi közel volt, az így látszott; de a távolban, a sziklafalazat tulsó oldalán, továbbá a láb párkányzatain a sorosan ülő sirályok hónál is fehérebb feje, melle csak tojás, majd csak gyöngy nagyságának látszott, s a mint a párkányzatok majd sort, majd lépcsőt alkottak, úgy tűnt fel a távolabbi rész, mintha egy szeszélyes kéz felfűzött gyöngyosorokkal akgatta volna telides tele, lefelé mind apróbbakkal, legalúl csak pontszerűekkel, melyek a tengerbe sarkalló lábának a nedvességtől fekete kőségéről szinte fölszállottak.

Abban az ürben, melyet a düledék és a sarkoszerűen beszögellő sziklafal alkotott, káprázatos nyüzsgés folyt; mert ezernyi ezer sirály mint óriási raj folytonosan kavargott benne; csatlakozott pedig ehhez oly zsvaj, mely leírhatatlan.

A közelben ülő, repülő madarak rikácsolványogó szava, természetesen érvényre jutott, de csak oly zsvajon át, mely a távoliak egybeolvadozó hangjától eredett.

Ez a zsvaj leginkább arra emlékeztetett, a melyet a népes iskola gyerekerege szokott csapni; csak hogy itt a torkok megszámlálhatatlan ezreiből dült a lárma. Lehaladtam egy kissé

Meere einen Halbkreis zu ziehen, dann wieder über die Kante zu gelangen. Dieses, und der schon hörbare Lärm war die Einleitung des großen Schauspielers.

Am Vorsprung angelangt, entwickelte sich eine schwindelerregende, blendende Erscheinung vor meinen Augen.

Ein jäher, senkrechter, theils überhängender Absturz, eine Felsenwand, deren Schieferschichten tausendfach von oben nach unten zerklüftet tausend und tausend in die Quere ziehende Gefimse bildeten, von den Extremen der Vögelschaaren schmutzig weiß getüncht, lag plötzlich vor meinen Augen. Vom Vorsprung führte ein steiler, felsiger Abstieg in die Tiefe, welche das Niveau des Meeres beinahe erreichte; den Fuß bildete jedoch eine weit ins Meer herausgestoßene, zerklüftete Felsenbarrikade, an welcher die unaufhörlich heranstürmenden Meereswogen schäumend zerfesselten.

Die Quergesimse der Felsenwand waren von hunderttausenden der zierlichen Heringsmöven bedeckt, und wo es nur das Gefimse, eine Ritze oder ein kleiner Vorsprung gestattete, standen schmutzige Nester, die meisten ein, selten zwei flaumige oder schon mit Kielen bedeckte Junge enthaltend. So präsentirte sich das, was in der Nähe war; in der Ferne, auf der gegenüber liegenden Seite des Gefelses jedoch, so auch auf den Gefimsen der Barrikade, schimmerten die schneeweißen Köpfe und Brüste der dicht sitzenden Möven nur in Größe eines Eies, oder gar einer Perle und so wie die Gefimse bald eine Reihe, bald eine Stufe bildeten, machte es den Eindruck, als hätte eine launische Hand diese Felsen mit Perlenschnüren behängt, je ferner, mit desto kleineren, in der Tiefe gar nur mit punktförmigen, welche besonders von den nassen, schwarzen Felstrümmern der Barrikade scharf hervorleuchteten.

In jenem Hohlraum, dessen Rückwand der Absturz, die Seitenwand der erkerartig vorspringenden Sattel bildeten, entwickelte sich ein unbeschreibliches Durcheinander. Millionen von Vögeln wirbelten darinnen, gleich einem riesigen Schwarme. Der Lärm war unbeschreiblich.

Der schrille, kreischende Ruf der in der Nähe sitzenden und fliegenden Vögel durchbrach das unartikulirte Stimmchaos, welches von den entfernteren Vogelmassen herrührte.

Dieses Lärmen hatte die größte Ähnlichkeit mit jenem, welches die Kinderschaar einer volkreichen Schule hervorbringt; nur erscholl hier der Lärm aus unzählbaren Tausenden der Kehlen.

Ich ging ein wenig auf dem Abstiege nach ab-

a düledék omlásán, oly ösvényfélén, a melyet a tojásszedők tapostak a kövek közeiben, kiszemeltem egy csoportot, hol vagy 10 sirály együtt ült s közéje löttem; de az eredményt nem birtam látni, mert egy új jelenet kápráztatta szememet: a lövésre ezernyi ezer sirály szárnyra kapott, oly sűrű tömegben, hogy az égbolt nem látszott tőle s minthogy felriasztva valamennyi ugyanazt a hangot adta, ez összeolvadt valami üvöltéssé, mely semmihez sem hasonlítható; ebbe belesüvöltött a sirályfiak szava és néha úgy tetszett, mintha gyermekhang kiáltott volna közbe. A másik csövel belelöttem a kavargó tömegbe s a velem jött emberek a két lövés után 31 sirályt szedtek fel.

Azután még kiszemelve löttem négy sirályt s nehogy az embereket fárasszam — mert vasárnap is volt, melyet a norvég ember szentül megtart — Kraaból úr házához tértem, hol a ház előtti padon mindjárt vagy hat sirálynak le is húztam a bőrét, még pedig az egész háznép nagy csodálkozása közben, mert igen sebesen dolgoztam.

Házi gazdám azután bevezetett a csinos szobába, hol az asztal igen ékesen meg volt terítve és kitünően megvendégtelt hallal, tejjel, vajjal, kolbásszal és sajttal, az ital igen jó thea volt. Azután egy igen szép forraló alatt meggyújtották a petróleumot s a két öreg úrral összeülve iddoggaltuk a toddyt, a norvég puncsot. Úgy éjfél tájban nyugalomra tértem; de sokáig került az álom, mindig úgy hallottam a sirályok lár-máját, mint egy éjjeli vigalom után a zene szokott a fejben zsi bongani.

Julius 23. Másnap reggel gazdáim korán a munkához láttak, mert kikötőt építenek s épen a mólóján dolgoznak; a kávé készen várt; én pár darabka kenyeret tettem zsebre s magam indultam el a sirálytanyához, előbb azonban vagy egy óra hosszat bogarásztam.

Nem mentem a hegyre, hanem az ennek tövéből kiszökő össze-vissza tört, lépesözetes kőlábon haladtam a hegy homloka felé. A járás fárasztó volt, de nem veszedelmes, mert a talp jól megtapadt a kő ripacsosságán. Elértem a hegyhomloknak éjszakkélet felé néző falát, mely egy óriási félkarajt, palaköve pedig ezernyi ezer párkányt alkot s ez is rakva van fészekkel, sirály madárral. Az idő rosra fordult, metsző éjszakkéleti szél jött a Jegestenger felől, felkorbácsolta a hullámokat, melyek irtózatossá rohammal ütődtek a kiszökő sziklák sarkaiba, párkányzataiba.

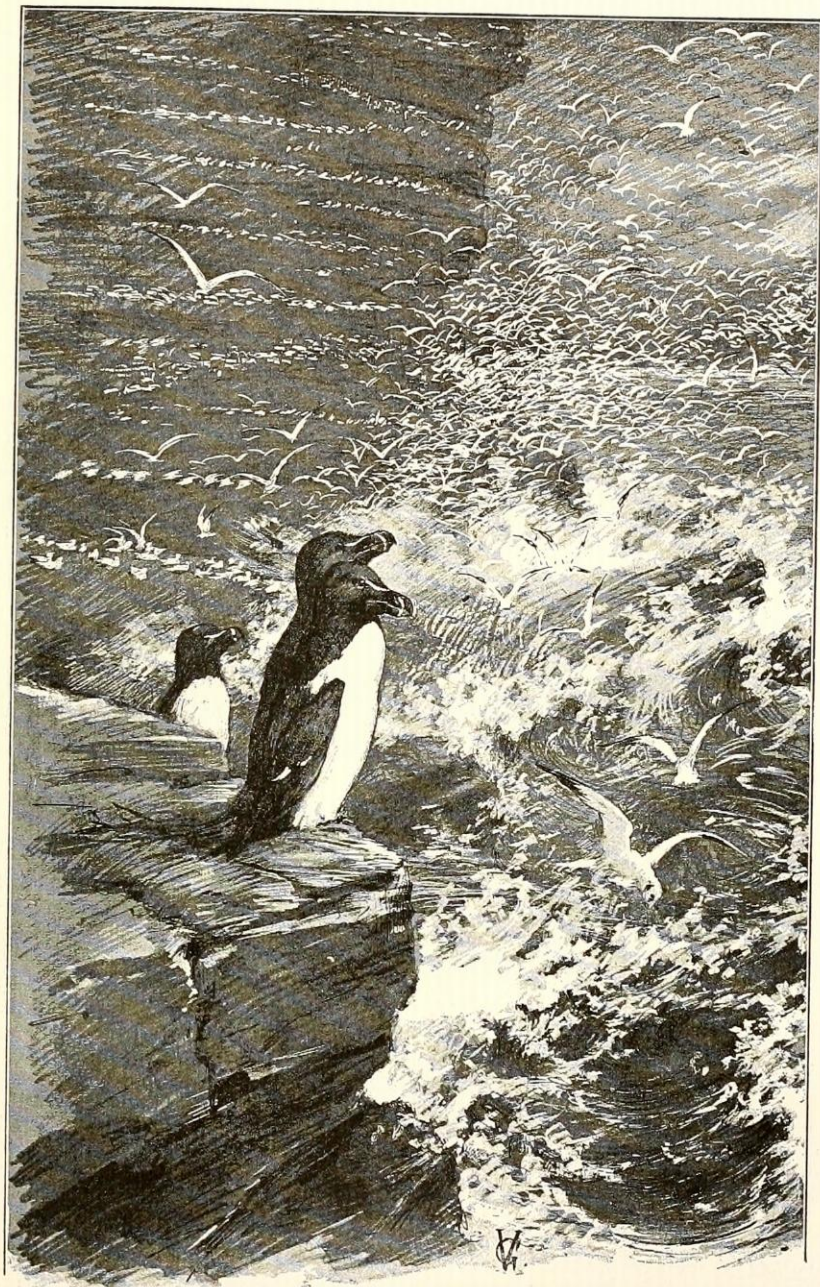
wärts, auf einem Pfade, welchen die Eierfammer benötigen, suchte mir eine Gruppe aus, wo etwa 10 Möven beisammen saßen, und schoß; den Erfolg konnte ich aber nicht sehen, denn meine Augen wurden von einer neuen Scene geblendet; tausend und abertausend Möven erhoben sich vom Schusse aufgeschreckt, so daß sie den Himmel verschleierten; und indem sie alle denselben Laut des Schreckens von sich gaben, verschmolz derselbe in ein unbeschreibliches Brüllen; dazu kam noch der Ruf der Nestjungen, es schien, als hörte man Kindergeschrei. Mit dem zweiten Laufe schoß ich in die wirbelnde Menge und meine Leute brachten nach den zwei Schüssen 31 Möven zusammen.

Dann schoß ich ausgejucht noch vier Möven, und da ich meine Begleiter schonen wollte, — es war Sonntag, welchen der Norweger heilig hält — kehrte ich nach dem Hause Kraabol's zurück, wo ich auf einer vor dem Hause angebrachten Bank etwa sechs Möven abbalgte u. z. zur nicht geringen Verwunderung des Hausvolkes, da ich sehr rasch arbeitete. Dann führte mich mein Gastfreund in das hübsche Wohnzimmer, wo der Tisch sehr nett gedeckt war und bewirthete mich ausgezeichnet mit Fischen, Milch, Butter, Wurst und Käse; zum Getränke diente guter Thee. Dann wurde unter einem sehr schönem Samowar das Petroleum angezündet, die beiden alten Herren setzten sich in meiner Nähe, wir tranken Toddy, den norwegischen Punsch. Gegen Mitternacht begab ich mich zur Ruhe, der Schlaf floh mich aber lange; ich hörte noch immer das Lärmen der Möven, gleich der Musik nach einer durchgeschwärmten Nacht.

Am 23. Juli. Den nächsten Tag gingen meine Gastfreunde frühzeitig zur Arbeit, da sie einen Hafen bauen und gerade den Wellenbrecher verfertigten; der Kaffee wartete schon meiner, ich steckte einige Stückchen Brod in die Tasche und ging allein dem Vogelberge zu, nachdem ich zuvor eine Stunde lang Käfer und Pflanzen sammelte.

Den Berg erstieg ich vorerst nicht, sondern ich ging auf dessen zerklüftetem, stufenartigem Fuße der Fronte des Berges zu. Der Weg war mühevoll, aber nicht gefährlich, da die Sohle an den rauhen Steinen festsaß. Ich erreichte die nordöstliche Wand des Bergsturzes, welche einen riesigen Halbkreis bildete; ihre tausend und tausend Gesimse strotzten von Nestern und Möven. Das Wetter wurde schlecht, es kam ein schneidender Nordost-Wind vom Eismeere daher. Die Wogen stürmten mit fürchterlichem Anprall die Felsenbarrikade.

A madárhegy lába. Der Fuß des Vogelberges.

Egy sziklasarokba behuzódva, a falról vázlatot készítettem, néhányszor löttem, hogy a sirályhadat felriasszam s itt látszott meg e madárképnek hatalmas volta, mert a lövés a sirályoknak alig egy negyedrészt birta röpkülésre, sőt ülve maradtak a közvetlen közelben levők közül is. Az Alkákat nem birtam megkeríteni.

Ugyanazon az úton, a melyen jöttem, vissza is vergődtem, de már bajosabban, mert a megeredt eső föláztatta a sirályguánót, mely a kőseget itt-ott vastag rétegben borította s az oly sikos lett, mint a szappan; testem minden izmát kellett megfeszíteni, hogy a szakadékokban és az óriási kőlépcsőkön baj ne érjen; de kivergődtem s pihenés nélkül hegynék indúltam, hogy a tegnapi részt felülről is lássam s megfigyeljem a kopár tető többi madarait is.

A kopár részen a törpenyír nemesak lelapult, hanem láthatóan kereste a legkisebb mélyedés védelmét is, szíjjas ágait kövek mellett, kis árkoeskákban bocsátotta szerte; a hol több volt a védelem, ott a törpenyír fölé emelkedett a sárgavirágú lapp serkefű. A hantmadár vígan röpkedett fel a kövekről, hogy ismét kőre szálljon s pár anyányi fia is mutatkozott már; az *Anthus pratensis* mindenütt látható volt, legtöbbje eledelt hordott fiainak.

A szél erősödött, vágott s daróczkabátomon jól átjárt; de én sebesen hágtam fölfelé s így nem fáztam meg; de megeredt az eső is s a Jegestenger felől tejfehér ködök terjedtek szét; ez már arkticus időjárás és kép volt.

A tetőt meghágva, beláttam a Porsangerfjordba s azt is észrevettem, hogy a régi tengerszin padján túl — Kraaból házát véve innenső résznek — köves öböl vág be s ott sok sirály kavarg.

A homlok éle felé fordultam s a mint kellő távolságra jutottam, mind több és több sirály vágódott fel a mélységből az él fölé; küzdve a szél áramlása ellen, végre néhány lépésnyi távolságból figyelhettem meg röptüket. Az, hogy ott jártam-keltem, legkevésbé sem zavarta őket. Feltűnt, hogy a hollók nem keringtek a hegy fölé; de csakhamar kiszült, hogy éppen fészekrabláson voltak, ezek is mind gyakrabban az él fölé emelkedtek s minthogy a szél ellen is küzdöttek, a prédát is lesték, nem vettek észre, ilyen módon négyet löttem le, mely természetesen mind az iszonyú mélységbe zuhant.

A hegy élet egészen megközelítve, Alkák kezd-

Ich zog mich in eine Ecke, machte eine Skizze der Wand, schoß auch zeitweise, um die Möven aufzujuchen; erst jetzt entfaltete sich das Bild in voller Mächtigkeit, da der Schuß an ungewohnter Stelle krachte. Und dennoch war es kaum ein Viertel der Möven, welche aufflogen, ja es blieben sogar die in nächster Nähe sitzen. Die vorbeischießenden Alken konnte ich nicht erbeuten, sie fielen ins Meer.

Auf demselben Wege gelangte ich auch zurück, aber jetzt schon bedeutend schwieriger, da der beginnende Regen den Mövenguano, welcher das Gestein stellenweise in starken Schichten bedeckte, aufweichte und wie Seife schlüpfrig machte; ich mußte meine sämtlichen Muskeln anspannen um in den Klüften und auf den riesigen Felsenstufen nicht zu verunglücken; ich arbeitete mich hervor und ging ohne Raht dem Berge zu, damit ich die gestrige Partie auch von oben betrachten und auch die anderen Vögel des fahlen Gipfels beobachten könnte.

Auf den fahlen Theilen suchte die Zwergbirke selbst in der kleinsten Vertiefung sichtbar Deckung; ihre Ranken schmiegten sich den Steinen an; wo mehr Deckung war, erhob sich die *Pedicularis lapponica* über das Gewebe der Zwergbirken. *Saxicola oenanthe* erhob sich munter von den Steinen, um sich wieder auf Steine zu setzen und es zeigten sich schon einige flügge Junge; *Anthus pratensis* zeigte sich überall, meist noch Junge fütternd.

Der Wind blies messerscharf und drang durch meinen Lodenrock; ich stieg rasch aufwärts um die Kälte zu überwinden; es begann zu regnen und vom Eismeere her zogen milchfarbige Nebel; ein Bild echt arktischen Wetters.

Auf der Höhe angelangt, überjah ich den Porsangerfjord und nahm auch wahr, daß jenseits der alten Terrasse — das Haus Kraabols als diesseitig genommen — eine felsige Bucht einschneidet, in welcher viele Möven wimmeln.

Ich wandte mich der Kante der Hauptwand zu und je näher ich kam, desto mehr Möven stiegen aus der Tiefe über die Kante der Kluft in die Höhe; da sie mit der Luftströmung kämpfen mußten, konnte ich ihren Flug aus der Entfernung einiger Schritte beobachten — meine Gegenwart störte sie nicht im mindesten. Auffallenderweise schwebten keine Raben über dem Berge; es wurde aber bald klar, daß sie eben die Nester plünderten; dann erhoben sich auch diese immer zahlreicher über die Kante, und indem sie nicht nur mit dem Winde kämpften, sondern auch auf die Beute Acht haben mußten, nahmen sie mich nicht wahr, und ich konnte auf diese Weise vier Stück herabschießen, welche

tek a mélységből felszállongani s félkört vágva a tenger fölött, úgy kerültek a hegyhez, hogy kis darabon fölötté surrantak el.

Legtöbbje lövésre jöven, azon voltam, hogy legalább egyet úgy löjjek le, hogy a hegytetőre essék; de az első lövés mutatta, hogy ez nehéz egy vállalkozás, mert a nagyon sebesröptű madár halálra találva ívbén bukott le s lezuhant a mélységbe. Kedvem jött, hogy utána nézek; ám a hegyhomlok életől alig egy lépésnyire egy keskeny és beláthatatlan mélységű rés tátongott, mely első jele a homlok egy teljes rétege lezuhanásának; a dolog mindenesetre szédítő volt s testem tiltakozni kezdett; valami bizsergést éreztem. Letettem a fegyvert és a tarisznyát, lehasaltam s átküsztem a résen, el is értem a hegyhomlok élet le is tekintetem, de nem állhattam ki soká, mert valami zsidbadás fogta el testemet, mintha erővel vissza akart volna húzódni a rettentő örvény széléről, hova csak erős akaratom parancsolta. Az örvényben sűrűlyok fellege kavargott, itt-ott egy fekete pont úszott e felhőben — a holló — néha fekete-fehér nyilak suhogtak keresztül rajta, az Alkák.

A tetőre visszahúzódva, rátaláltam a Plectrophanes nivalisra, mely körül-köre lépegetve csalogatott, szája tele volt eledellel, jele annak, hogy már fiai vannak. Lelőttem; de kevés volt a közsőnet benne, mert teljes vedlésben volt, tollazata ronda, keverve véres tokkal.

Lekerültem a düledék felé, hogy a tegnapi úton s minél mélyebbre szálljak a szakadékba. Mindenképen pelyhes fiút akartam keríteni.

Ez az út nem volt könnyű, mert az eső teljesen feláztatta a guánót s minden kő, párkány, olyan sikos volt, mintha híg szappannal leöntötték volna. Ez a sár szennyes fehér, vörössel elegyes. A láb izmai ösztönszerűen és sokkal inkább feszültek, mint a legsimább jégen, a mi természetes is, mert az elcsúszás egyértelmű volt a lezuhanással.

A legalsóbb fészkek teljesen ki voltak fosztva,

natürlich alle in den fürchterlichen Abgrund stürzten. Als ich dem Rande des Absturzes nahe war, begannen die Affen aus der Tiefe aufzusteigen; über dem Meere einen Halbkreis ziehend, kehrten sie stets zur Kuppe des Berges zurück und strichen eine kurze Strecke darüber hin.

Da die meisten auf Schußdistanz kamen, trachtete ich, wenigstens eine so zu schießen, daß dieselbe auf die Kuppe falle; aber der erste Schuß zeigte die Schwierigkeit des Unternehmens, da der äußerst schnell fliegende Vogel, zu Tode getroffen, im Bogen herabfiel und in die Tiefe stürzte.

Ich bekam Lust in den Abgrund zu blicken; aber kaum einen Schritt weit vom Rande gähnte eine schmale und unendlich tiefe Querspalte, ein Vorläufer des Absturzes einer ganzen Schichte der Hauptwand. Die Sache war jedenfalls schwindelerregend und mein Körper, nur dieser, begann zu protestieren; ich fühlte in allen Theilen ein gewisses Prickeln. Gewehr und Jagdtasche wurden abgelegt, und ich kroch, flach auf den Boden hingestreckt, über die Spalte, erreichte die Kante und blickte auch hinunter. Ich konnte es aber nicht lange aushalten, da mein Körper convulsivisch zu zucken begann — als wollte er sich mit Gewalt vom Rande des schrecklichen Abgrundes zurückziehen, bis wohin denselben nur mein starker Wille zwang. In dem Abgrund broddelte eine Wolke von Mäven, hie und dort schwebte ein schwarzer Punkt in dieser Wolke, der Rabe, manchmal schoßen schwarzweiße Pfeile hindurch, die Affen.

Als ich mich auf die Kuppe zurückzog, traf ich einen Schneesporn an, welcher mich von Stein zu Stein lockte und dessen Schnabel mit Abgang vollgepfropft war, ein Zeichen des Vorhandenseins von Jungen. Ich schoß ihn, aber leider ohne ihn brauchen zu können, da derselbe in vollster Mausern begriffen war.

Nun ging ich zum Vorsprung, um auf dem geftrigen Wege möglichst tief in die Schlucht hinabzusteigen. Um jeden Preis wollte ich ein Junges im Klammfleide erbeuten.

Dieser Weg war aber nichts weniger als leicht, da der Regen den Guano gänzlich aufweichte, und jeden Stein, jedes Gefimse so schlüpfrig machte, als wären sie mit aufgelöster Seife begossen. Diese Schichte ist von schmutzig-weißer Farbe, mit roth untermischt. Meine Muskeln spannten sich unwillkürlich und viel gewaltiger, als auf dem glatteften Eise, denn das Ausgleiten war mit dem Herabstürzen gleichbedeutend.

Die untersten Nester waren gänzlich ausgeplün-

mert Kraaból első sorban ezekből szedi a tojásokat, a melyekkel kereskedik s a melyek nagyon jó ízűek; a tojásfehérje megfőve emlékeztet a tejopálra, a széke majdnem sáfrányszínű.

A legalsóbb fészkek úgy 6 méternyi magasságban állottak, t. i. a még népesek. Előbb kövekkel hajigáltam a fészkekre, arra számítottam, hogy vagy egy pelyhest eltalálok s az lezuhan; de a hideg merevvé tette kezemet s az nem jól szolgált.

Végre is kiszemeltem két szomszéd fészket; az egyikben egy tokos, a másikban egy pelyhes fiú kuczorgott; oda löttem: a két poronty felfordult, de nem esett ki. Ekkor ropant erőfeszítéssel megmásztam egy párkányt s kövel próbálkoztam, de nem ment sehogysem. Ezalatt sok Alka mutatkozott s vagy hét darab igen magasan és abban az irányban telepedett le, a melyben a két sirályfiú hevert.

Bizva a Fűkert-fegyver szűkfúrású balesővébe, ezélba vettem az Alka-esoportot s löttem; eleinte nem láthattam az eredményt, mert a párkányzat egész felületéről egész sirályfelhő szabadult el s az ezerszeres mozgás minden egyében uralkodott; de pár másodperc múlva a felhőből kiesett két Alka s az egyik lezuhanása közben a sirályfészket érte, melyben a tokos poronty halva hevert, ezt is magával sodorta. A két Alkán kívül még három sirály is lekarikázott.

Lábam ekkor már fájni kezdett s be is érhettem az eredménynyel; felszedtem tehát a prédát, felagattam a tarisznyára, a fegyvert a szíjjal a mellen keresztbe s csövel lefelé akasztottam, mert az eső nem tréfált s kézzel-lábbal mászva kikapaskodtam a szakadékból, éppen a mikor az eső szünetet tartott, indultam lefelé.

A kövesen feltűnt egy pacsirtaszerű madár, mely tipegve lépkedett s fejével, majd egész testével furcsán bólingatott; fájdalom finom madársörétem már nem volt s így fogolyseréttel kellett lőnöm, mely a madár fél farkát szakította el, a melyet a vágó szél el is kapott. Ez *Alauda alpestris* ♂ volt; ám ez is teljes vedlésben.

A régi tengerszín sánczán áthaladva, a szomszéd hegy omlását, mely táblás kövekből állott, vizgáltam, hol még öt *Plectrophanes nivalis* löttem, mely a fehérülő kövel mimikri viszonyban áll, azután lementem a Porsanger felöli

deret, indem Kraaból in erster Reihe hier die Eier sammelt, mit welchen er Handel treibt und welche sehr wohlschmeckend sind; das Eiweiß erinnert in gekochtem Zustande an den Opal, der Dotter ist beinahe safranfarbig.

Die tiefst liegenden Nester, welche noch bevölkert waren, standen in einer Höhe von beiläufig 6 Mtr. Zuerst warf ich mit Steinen nach den Nestern, in der Hoffnung, ein Junges zu treffen; die Hände versagten aber, von der Kälte starr, bald den Dienst.

Endlich suchte ich mir zwei benachbarte Nester aus; in einem hockte ein Junges mit Kielen bedeckt, im anderen ein flaumiges; der Schuß frachte; die Zungen fielen um, blieben aber im Neste liegen. Ich erstieg unter riesigen Anstrengungen ein Gefimse und versuchte mit Steinwürfen zu helfen, was aber nicht gelang. Inzwischen erschienen viele Alken und ließen sich sieben Stück sehr hoch, aber in derselben Linie nieder, wo die zwei jungen Möven lagen.

Meinem Zuefertgewehre vertrauend, nahm ich die Alkengruppe aufs Korn und schoß; anfangs konnte ich den Erfolg nicht sehen, weil von der ganzen Fläche eine Wolke von Möven los wurde und die tausendfache Bewegung alles beherrschte; nach einigen Secunden fielen aber aus der Wolke zwei Alken hernieder und der eine streifte beim Herabstürzen das Nest, worin das halbbedeckte Mövenjunge lag, und riß auch dieses mit sich.

Außer den zwei Alken purzelten auch drei Möven herab. Da meine Füße schon zu schmerzen begannen und da ich mit dem Erfolge zufrieden war, sammelte ich meine Beute, befestigte sie an die Jagdtasche, hängte das Gewehr quer über die Brust, mit dem Laufe nach abwärts, da der Regen keinen Spaß verstand und arbeitete mich, auf allen Vieren kriechend, aus der Schlucht heraus; gerade im Moment, als der Regen aufhörte, erreichte ich die Höhe und stieg nun nach abwärts.

Während des Abstieges fiel mir ein lerchenähnlicher Vogel auf, welcher sich trippelnd bewegte und bald mit dem Kopfe, bald mit dem ganzen Leibe sonderbar wippte und nickte; leider mußte ich mit starkem Schrot schießen, der Vogel verlor den halben Schwanz. Es war eine *Otocoris alpestris*; aber leider, auch diese in vollster Maufer.

In der Tiefe angelangt, überschritt ich die Terrasse und beobachtete den Absturz des benachbarten Berges, welcher aus tafeligem Gestein bestand, wo ich noch fünf *Plectrophanes nivalis* schoß, welche mit dem weißlichen Steine im Mimikri-Verhältniß waren, dann ging ich in die gegen den Porsanger liegende Bucht, worin riesige Schiefer-

öblözetbe, melyben óriási palasziklák hevertek, sokszoros kilugzásokkal, melyek némely táblán mint valami titokzatos rúnák néztek ki, megnéztem a tengerbe hömpölygött nagy sziklán az ott levő, mintegy 1000 sirály-fészekből álló telepet s azután a sánczon átkelve igazán «halálra fáradvá», padlás-szobámba tértem, honnan szíves házigazdám egy kis késői ebédre vitt le, mely pompás lazaczból, tejből és sajtból állott. A Kraaból-telep körül még a következő madarat lőttem le és határoztam meg:

<i>Pica caudata</i>	... ..	1
<i>Motacilla alba</i>	... ..	2
<i>Aegialites hiaticula</i>	... ..	1

Egyéb madár, a mely esett:

<i>Alca torda</i>	... ..	4
<i>Rissa tridactyla</i>	... ..	40
<i>Corvus corax</i>	... ..	4
<i>Graculus cristatus</i>	... ..	1
<i>Uria grylle</i>	... ..	1
<i>Otocoris alpestris</i>	... ..	1
<i>Plectrophanes nivalis</i>	... ..	6
<i>Saxicola oenanthe</i>	... ..	2
Összesen :		63 drb.

Az idő 9-re járt — este — s a hajó, mely Vardöbe volt viendő, 11 óra tájban szokott Svaerholtban kikötni; de hogy meg is pihenjek s elvből is, mely az, hogy a csomagolást nem hagyom az utolsó perczre, hanem jókor végzem, becsomagoltam. Alig hogy elkészültem, pont 10 órakor már itt volt a ma korábban érkezett hajó.

A ház népe felgyülekezett; én fizetni akartam, mire az öreg norvég tiltakozó mozdulatot tett s megölelt; fia és öcsese felkapták holmimat s néhány pillanat múlva már ott tánczolt a sajká az ugyancsak haragvó tenger hullámain. A ház felől kendők lobogtak felém s a norvég lobogó fel volt vonva.

A hajónál ki kellett lesni a pillanatot, a melyben a hullám a sajkát felkapta s a hajó lépcsőjéig fölemelte, mert csak ekkor lehetett a lépcsőre jutni; ez az ingás úgy 3 métert tehetett; de minden simán ment.

Meleg kézszeritással búcsúztam el kísérőimtől, elhelyezkedtem s elhatároztam, hogy kivárom az éjfél napot, mely szépnek ígérkezett, mert az ég alja, éjféltájban pedig az egész bol-

felsen lagen, vielfältig ausgelaugt, was an manchen Tafeln wie Runenschrift aussah. Ich befüchtigte die auf den ins Meer gerollten Felsenstücken etwa aus 1000 Mövennestern bestehende Colonie und kehrte dann, die Terrasse überschreitend, wirklich «todtmüde» in mein Dachzimmer zurück, aus welchem mich mein freundlicher Wirth zum Nachtessen hinunterführte, welches aus vorzüglichem Lachs, Milch und Käse bestand. In der Umgebung von Kraaból's Hause erlegte und bestimmte ich noch die folgenden Vögel:

<i>Pica rustica</i>	... ..	1
<i>Motacilla alba</i>	... ..	2
<i>Aegialites hiaticula</i>	... ..	1

Andere erlegte Vögel:

<i>Alca torda</i>	... ..	4
<i>Rissa tridactyla</i>	... ..	40
<i>Corvus corax</i>	... ..	4
<i>Graculus cristatus</i>	... ..	1
<i>Uria grylle</i>	... ..	1
<i>Otocoris alpestris</i>	... ..	1
<i>Plectrophanes nivalis</i>	... ..	6
<i>Saxicola oenanthe</i>	... ..	2
Zusammen	... ..	63 St.

Es wurde 9 Uhr Abends und das Postschiff pflegte gegen 11 Uhr in Svaerholt zu landen; um aber ausruhen zu können, und da ich die Gewohnheit habe, das Verpacken nie auf die letzte Minute zu lassen, begann ich damit sofort und kaum war ich fertig, war das Schiff pünktlich um 10 Uhr, heute etwas früher, schon zur Stelle.

Die Bewohner des Hauses versammelten sich; ich wollte zahlen, worauf der alte Norweger eine abwährende Bewegung machte und mich umarmte; der Bruder und der Sohn ergriffen mein Gepäck und nach einigen Augenblicken tanzte das Boot auf den schäumenden Wellen des Meeres. Vom Hause flatterten zum Abschiede Tücher und Norwegens Fahne war gehißt.

Beim Schiffe angelangt, mußten wir den Moment ergreifen, in welchem die Wellen das Boot bis zur Stiege hoben, denn nur auf diese Weise konnte man auf die Treppe gelangen; dieses Schwanken konnte gegen 3 Meter betragen; es ging aber alles glücklich von Statten.

Nachdem ich mit warmem Händedruck von meinen braven Gastfreunden Abschied genommen habe, wählte ich meinen Platz und beschloß, die Mitternachtssonne abzuwarten, welche schön zu werden versprach, da gegen Mitternacht der ganze Himmel

tozat kitisztult s csak a Jegestenger dermesztő szele makacskodott.

A hajó a «Haakon Adalstein» volt, mely Vardöbe vitt.

És most keressük a feleletet arra a kérdésre: számszerint hány sirály tanyázhat Svaerholt madárhegyén? Ez a kérdés annál érdekesebb, mert napjainkban könnyen beszélnek milliókról, nem gondolva meg, hogy az egy millió magában is roppant nagy szám s ha ezt madarakra alkalmazzuk, akkor ehhez való térről is van szó.

A madárhegynek betelepített fala átlag 300 méter magas és lehet, az apróbb betelepített falak belevonásával, 600 méter szélességet venni; a betelepített fal összege tehát körülbelül 180 ezer négyzetes méter; ha már most a párkányközöket s a falaknak különben is meddő részeit veszem tekintetbe, akkor egy négyzetes méterre csak egy fészket tesztek föl s ekkor van 180 ezer fészek, mindegyikhez egy fiasító madárpár, lesz a fiasítók száma 360 ezer madár. Ezek a teljesen kifejlődött sárga csőrű és fehér fejű öreg madarak. De ezek nem alkotják még a madárhegy főtömegét, hanem megalkotják azok, melyek még nem fiasítanak és fekete csőrükről, feketés fültájukról, feketés gallérjukról és a szárnyaknak ilyen színű karrészéről könnyen ismerhetők föl; ezeknek száma amazokéhoz képest hatszoros lehet, tehát körülbelül két millió száz és hatvanezer; így az öregek hozzáadásával kerek summában két millió és ötszázezer sirály lakná a hegyet.

A számra az a gazdaság is világot vet, a melyet a Kraabol család a hegyre alapított, a mennyiben t. i. tojással és sirálytollal kereskedik. A tojásszedést egy 10 méteres létrával üzik májusban; a kiszedett fészkek területe tehát $600 \times 10 = 6000$ négyzetes méter, a miből le kell vonni úgy négy méter meddő tért a fal legtövében, marad tehát 3600 négyzetes méter fészektér, ugyanannyi fészeknek felelne meg. S minthogy a sirály itt átlag kettőt tojik — több fiút nem is láttam egy-egy fészkekben — a gazda pedig a tojások frissesége érdekében az egyes tojást is elveszi, a kiszedett tojás száma átlag hét-, néha tizezerre rúghat, ha hármas, négyes fészkekalja is kerül; a legkevesebb ötezer, mert a szám ezek között az összegek között ingadozik.

klar wurde und nur der schneidende Wind des Eismeeres noch tobte.

Es war der «Haakon Adalstein», der mich nach Vardö führte.

Und jetzt suchen wir die Antwort auf die Frage, wie viele Möven wohl den Vogelberg Svaerholt bewohnen? Diese Frage ist interessant, da man heutzutage gar leicht von Millionen spricht, vergessend, daß eine Million an sich schon eine kolossale Zahl ist, und auf Vögel angewendet, vor Allem ein entsprechender Raum in Betracht kommen muß.

Die bewohnte Wand des Vogelberges ist durchschnittlich 300 Meter hoch und man kann, die kleineren bewohnten Flächen auch eingerechnet, eine Breite von 600 Meter annehmen; die Summe der angesiedelten Flächen ist also etwa 180,000 Quadratmeter; wenn ich jetzt nun die sämtlichen leeren Stellen in Betracht ziehe und auf einen Quadratmeter nur ein Nest rechne, so sind es 180,000 Nester mit 360,000 Brutvögeln. Dies sind die vollständig entwickelten, gelbschnäbeligen und weißköpfigen Vögel. Doch diese bilden nicht die Hauptmasse des Vogelberges, sondern jene, die noch nicht brutfähig sind, und durch den schwarzen Schnabel, die schwarzlischen Schläfe, das schwarzlische Halsband und den ähnlich gefärbten Flügelarm leicht erkennbar sind; die Zahl dieser kann das Sechsfache der brütenden betragen. Also etwa zwei Millionen und hundertsechzigtausend Individuen, die Alten hinzugerechnet, können rund dritthalb Millionen Möven den Berg bewohnen.

Diese Zahl wird auch durch die Oekonomie beleuchtet, welche durch die Familie Kraabol auf dem Berge gegründet wurde, insofern als dieselbe mit den Eiern und Federn der Möven Handel treibt. Das Einsammeln der Eier wird im Mai mit Hilfe einer 10 Meter langen Leiter betrieben; die Fläche der ausgeplünderten Nester ist also $600 \times 10 = 6000$ Quadratmeter, hievon der etwa 4 Meter hohe untere kahle Rand abgerechnet, bleibt ein Nesteraum von 3600 Quadratmeter, ebensoviele Nestern entsprechend. Und indem die Möve hier durchschnittlich 2 Eier legt — mehr Zunge habe ich in keinem Neste gesehen — der Besitzer jedoch mit Hinsicht auf die Frische der Eier auch die Einzelnen einsammelt, kann die Zahl der gesammelten Eier im Durchschnitt sieben bis zehntausend Stücke erreichen, wenn Nester auch mit drei oder vier Eiern belegt vorkommen; das Minimum bilden wohl fünftausend Eier, da die Zahlen zwischen den angeführten Summen schwanken.